

РЕЖИСЕР кіно Василь КРАВЧУК. У свій час він закінчив Київський інститут театрального мистецтва імені Карпенка-Карого по класу режисерів ігрового кіно.

Працював на сцені Житомирського обласного музично-драматичного театру і мав уже репутацію артиста “на перші ролі”. Однак, навчаючись в майстерні, де готувались режисери для художнього кіно, захопився кіно науково-популярним. І, замість того, щоб знімати на диплом фільм за твором Петра Панча “Маруся Чурай, або дівчина з легенди”, виїхав з археологічною експедицією на Запоріжжя, де велась розкопки Гайманового кургану. Там і звела його доля з тим, кому світ зобов'язаний унікальною знахідкою – Золотою пектораллю – Борисом Мозолевським – археологом та поетом.

ВІД ГАЙМАНОВОГО КУРГАНУ -

- На основу цих археологічних розкопок я сам і написав сценарій по Гаймановій могилі, - каже режисер Кравчук. - В експедицію тоді приїхав з Москви академік Борис Рибakov – директор Інституту археології. Тут я вперше зустрів багато цікавих, захоплених справою людей. У мене ж була доволі пасивна роль – співбесідника. Але саме ця Гайманова могила і стало основною темою мого диплому. Фільм “Скарби Гайманової могили” об'їздив світ без мене. А сам курган, здивував його в ряді таких відомих скіфських могильників, як Кульбаси, Солохи, Чортотлик.

- Розкажіть, як було знайдено Золоту пектораль.

- Борис Мозолевський жив зі мною в одному наметі і був заступником по науці начальника експедиції Василя Бедзілі. Тоді ми і здружились, і товаришували аж до його смерті. Він і книгу свою мені подарував. А пектораль він знайшов, що називається, під ногами. Це був закинутий, забутий курган. По ньому віками ходили люди, корови, коні, їздили підводи, машини і трактори. Але Борисові, мабуть, Бог дав потрясти світ

своєю пектораллю. Скіфи і залишилися в історії завдяки своїй незабутній культурі, хоч ми і знаємо їх як кочівників.

- Василю, я знаю, що на зйомках фільму

“Братолюбівський курган” вашій групі пощастило зняти унікальні кадри – знахідок скіфського золота. І це відбулось в останній день роботи експедиції.

- У Братолюбівському кургані було вперше у світі знайдено цілу колекцію ритуальних жрецьких речей із золота і срібла. Курган знаходився під Херсоном, неподалік від села Братолюбівка. Його називали й Ольжина могила, і Татарська могила. Вік цього поховання сягав у III тисячоліття до нашої ери. І от під лопату, коли вже і справді експедиція знімалась з місця, потрапили ці

Я б л у к а
1986 року.
м. Чорнобиль.
Кадр з фільму
В. Кравчука.

ДО ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС

скарби. Тут і золотий скіпетр, чаша-фіала Гойтасира. Це трапилось у 1990 році. Таким чином, перебуваючи на зйомках з археологічними експедиціями, я, можна сказати, двічі приніс їм знахідки.

Режисер вважає, що людина за своєю природою є активною і бажає не лише бачити, а й знати. Сам він з китобойною флотилією "Радянська Україна" побував в Антарктиді, а з іншими експедиціями пройшов всі океани Землі. Завдяки цьому познайомився і з дослідником підводного царства Івом Кусто. Той знайшов Кравчука і вони обмінялись відзнятим матеріалом. У Кусто були голоси китів, записані під водою, у Кравчука, – кадри поведінки китів на поверхні.

- Як ви потрапили на Чорнобильську АЕС?

- У мене, як у режисера, були три теми, з якими я не розлучався. Серед них і співпраця з військовими Цивільної оборони. Знімав для них учбові картини. Вони мене добре знали і робили замовлення конкретно на мене. Тому, коли виникла ідея зняти альманах фільмів з ЦО, то у 1985 році я і

приступив до зйомок. Це був фільм "Ремонтно-відновлювальні роботи на комунально-енергетичних мережах". На початку 1986-го він був зданий. Ми почали роботу над другим фільмом "Дії мобільного загону ЦО". От тут 16 днів з підрозділами мобільних загонів і брали участь у роботі безпосередньо на станції, навколо неї та Прип'яті. Знімали все, що пов'язувалося з Чорнобилем. Потім були знищені всі наші відрядження, шляхові листи. Політика така впроваджувалась. Нема жодного документа про нашу роботу.

- А в архіві?

- Все знищено. Є лише грамота і фільм "Дії мобільного загону ЦО". Оператор Саша Ляховецький помер у 44 роки. Але, знімаючи наступний фільм "ПУСО або пункт спеціальної обробки", безпосередньо пов'язаний із самою ЧАЕС, ми вже нікому не віддавали ні відрядження, ні маршрутні листи, ні довідки, де і як нас опромінено. І ще ми стояли на обліку у військовій частині генерал-лейтенанта Єрмакова, який теж уже помер на 55-му році життя. І консультант генерал-лейтенант Максимов теж пішов з

життя на 56-му році. Власне, я був тим єдиним режисером, хто зняв планові роботи, пов'язані з Чорнобилем, атомними станціями. Я просто робив те, що замовляли нашій науково-популярній студії. Всі члени нашої знімальної групи, хто живий, – інваліди. Слава Богу, у мене лише 3 категорія.

- Ви працювали якраз у піковій ситуації?

- Так. Це коли ми знімали про мобільний загін ЦО. Серед відзнятого нами матеріалу епізоди, коли скидають в реактор мішки з піском. Потім, як почали робити звинувачувальні фільми, то я бачив в них наші кадри. Багато використовували відзняте нами з різною метою. Я потім своє право на нього доводив через суд.

- З успіхом?

- Аякже! І зараз наші фільми є в штабі ЦО. Їх можна побачити в міському штабі на вулиці Підвисоцького, де центральні курси ЦО. Вони учбові. Так і використовуються. Нами зроблено 8 таких робіт. Серед них – "Радіаційний щит Києва". В першому і другому фільмі ми знімали від пульту, від знищеного реактора, а далі вже розкручували чому аварія потягла до себе стільки затрат. Адже там працювали десятки тисяч людей. А скільки одиниць техніки! У фільмі є скорочена панорама, де стоять забруднені радіацією машини, починаючи від "чайок", того ж генсека України Щербицького. Це можна було порівняти з тим, що залишилось після Сталінградської битви. Затрачені на ліквідацію кошти, мабуть, і не піддаються обрахуванню. Може, ми ніколи й не дізнаємось про ті мільярди... Та й навіщо, коли постраждало стільки людей? І чорнобильців все менше й менше...

- Однак є і лжечорнобильці?

- Є і лжепророки. Майже всюди є "лже". Таке життя. Пливе кит чи акула, а на ній прилипали. Є бджоли, а є трутні. Як кажуть: "Талантам нужно помогать, бездарности пробьются сами". Це ж повсюду. І в політиці, і в економіці, і у нас в мистецтві.

На долю режисера кіно Василя Кравчука випадало не раз "першим бути і зняти". Він ставився до цього мудро і просто: "Слави я "наївся", в побутовому розумінні, ще з молодю. В театрі. Тому до різних вибриків рано почав ставитись скептично. І пішов знімати те кіно, яке людям потрібно. Його ж вигадали не лише для розваг." Воно і справді так – перший фільм, знятий у 1985 році братами Люм'єрами у Франції, так і називали "Прибуття поїзда". Він був короткий і "німий". Поставили кінокамеру на вокзалі і зняли з'яву поїзда від загального плану до максимально крупного. Очевидці писали про той фурор, який відбувся після сеансу. Так і "Максимович", як звертаються до нього друзі бере кінокамеру і йде, їде працювати – "знімати кіно". В Херсонських степах, де Братолюбівський курган, в Чорнобиль, де бойовисько з катастрофою на нього, за "невідмовність" актуальності, "брудний" роботі чекає право за вищим законом бути першим. Може, десь і наддоджене його слава, втікаючи сама від погоні. На неї завжди багато позивачів.

Сусанна ЧЕРНЕНКО.

Фото

Елеонори ЗОЛОТАРЬОВОЇ.